

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖĞRETMENLİK ÖZ YETERLİK İNANÇLARININ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF VISUAL ARTS TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION AND THEIR SELF-EFFICACY BELIEFS

Sema KARA¹

Başvuru Tarihi: 26-11-2019 Yayına Kabul Tarihi: 08-02-2020 DOI: 10.21764/maeuefd.651393

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu çalışmada Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim gören görsel sanatlar öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğretmenlik öz yeterlik inançlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nedensel karşılaştırma yöntemi temel alınarak; görsel sanatlar alanı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz yeterlik inançları fakülte, cinsiyet, sınıf ve algılanan akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Selçuk, Necmettin Erbakan ve Gazi Üniversitelerinde Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde görsel sanatlar eğitimi alan 307 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öğretmenlik öz yeterlik inancı ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz yeterlik algıları fakülte türüne göre farklılık göstermektedir. Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören görsel sanatlar alanı öğretmen adaylarının Güzel Sanatlar Fakültelerindeki akranlarına kıyasla öğretmenlik mesleğine daha olumlu tutumlara ve yüksek öğretmenlik yeterlik inancına sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz yeterlik inançları cinsiyet, sınıf düzeyi ve başarı algısına göre farklılıklar göstermektedir. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleği tutumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Abstract: In this study, it is aimed to examine the attitudes of visual arts students in faculties of education and fine arts, towards teaching profession and their self-efficacy beliefs. Based on the causal comparison method; The attitudes of and teaching self-efficacy beliefs of the visual arts teacher candidates were compared based on faculty, gender, class and perceived academic achievement level. The sample of the study consists of 307 students studying at the faculties of education and fine arts at Selçuk, Necmettin Erbakan and Gazi Universities. Attitudes towards teaching profession and teaching self-efficacy belief scales were used to collect research data. According to the findings of the study, the attitudes and self-efficacy of the students who are educated in fine arts are different according to the type of faculty. It was seen that prospective teachers of visual arts in education faculties had more positive attitudes and higher teaching competence beliefs compared to their peers in fine arts faculties. In addition, pre-service teachers' attitudes towards self-teaching and self-efficacy beliefs differ according to gender, grade level and achievement perception. There was a positive relationship between visual arts teacher candidates' self-efficacy perceptions and their attitudes towards teaching profession.

Anahtar Sözcükler: *Görsel Sanatlar Eğitimi, Öğretmen Adayı, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Öğretmen Öz Yeterlik İnancı*

Keywords: *Visual Arts Education, Teacher Candidate, Attitude Toward Teaching Profession, Teacher Self Efficacy Belief*

Giriş

Görsel sanatlar eğitimcileri, öğrencilerinin başta sanat ve estetik duyarlılığı, görsel bilgi, beceri ve değerler kazanmalarına katkı sağlamak üzere tüm öğrenme alanlarında

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi ABD, Kastamonu-Türkiye semakara@kastamonu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6482 7598

gelişimlerine katkıda bulunurlar. Ayrıca öğrencilerin estetik ve sanatsal potansiyelini, değerlerini, ilgilerini ve tutumlarını geliştirmek ve evrensel düzeyde sanatsal faaliyet ve süreçlerinde etkin olmalarını sağlamak için çaba sarf etmeleri gerekir (Visual Arts, 2018).

Sanat öğretmeni adayları, görsel sanatlar ile ilgilenen ve zenginleştirilen lider kişisel ve profesyonel yaşamlarının yanısıra öğretmenlik yeterliklerini de taşımaları gerekmektedir. Bu kapsamda başarılı bir sanat eğitimi öğrencisi sanat ve sanat eğitimi, ekip çalışması, çocuklarla ve gençlerle aktif bir şekilde ilgilenme, etkili sınıf ve atölye yönetim becerileri, öğrenci merkezli öğretim yaklaşımları konularında yetkinliklere sahiptir. Sanat öğretmeni adayları, okul öncesinden ortaöğretimin sonuna kadar her yaşta öğrenciye görsel sanatlar öğretim programlarının kazanımlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Day, 1997; Zimmerman, 1994).

Sanat öğretmenleri, öğrencilere sanatın önemli kavramları ve tarihi hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olmakta ve öğrencilere kendi sanatlarını oluşturma fırsatları sunmaktadır. Bir sanat öğretmeni sanat için güçlü bir coşku duymalı ve öğrencilere alanını öğretmekten zevk almalıdır. Sanat öğretmenleri öncelikle, ilköğretim, ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası öğrenme ortamlarındaki öğrencilere sanatsal ve yaratıcı içerikleri kazandırmak ve sanatsal duyarlılık oluşturmak için çalışır. Öğrencilerin çizim, resim, seramik ve tasarım gibi çeşitli görsel iletişim türlerinde sanatsal becerileri gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, her öğrencinin akademik ve duygusal ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda okullarındaki sanatsal ve kültürel faaliyetlere destek olur ve müfredatın gereklerini yerine getirmeye çalışır.

NAEA görsel sanatlar öğretiminde, sanatta öğretme ve öğrenmeye yönelik kapsamlı bir yaklaşımı ele almaktadır. NAEA'ye göre sanat öğretmeni adaylarının sanat bilgisi ve becerisi, öğrencilere yönelik bilgi, müfredat geliştirme, öğretim ve öğrenci öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi, öğretim programlarını uygulamaya dönüştürebilme, alana özgü ve genel öğretmenlik yeterliklerine sahip olma olarak sıralamıştır (National Art Education Association, 1999). Bu yönüyle görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, becerileri ve yeterlikleri önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öz-yeterlik

Alan yazın incelendiğinde, öğretmen yeterliği kavramının öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleki kimliğini temsil eden önemli bir kavram olarak ele alındığı gözlenmektedir (Yeşilyurt, 2011: 73). Bireyin gerekli etkinlikleri düzenleyerek istenen performansı sergileyebilme kapasitesine olan inancı, öz-yeterlik olarak ifade edilmiştir. Bireyin gelecekte karşılaşacağı zorluklar karşısında hedefine hangi düzeyde ulaşacağı ve başarılı olup olmayacağına ilişkin beklentisi de öz-yeterlik ile ilişkilidir. Bireyin öz-yeterlik inancı bir görevi başarmak için harcayacağı zamanı, emeği ve çabayı belirlemektedir (Schunk ve Pajares, 2005; Schunk ve Zimmerman, 1998). Dolayısı ile öğretmen ve öğretmen adaylarının eğitim-öğretim sürecinde sınıf içinde ve sınıf dışında başarması gereken görevlere karşı geliştirdiği yeterlik inancı onun performansını belirleyebilir. Bu bakımdan, öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Bandura (1997), öz-yeterlik inancının kişisel yaşantılar, dolaylı gözlemler, sözel iknalar ve duyuşsal deneyimler olmak üzere dört temel kaynaktan beslendiğini ifade etmiştir. Kişisel yaşantılar, öz-yeterlik inancını oluşturan en etkili kaynaktır. Kişinin yaşadığı başarılı deneyimler öz-yeterlik inancının oluşmasını ve güçlenmesini sağlarken, yaşadığı başarısız deneyimler öz-yeterlik inancının zayıflamasına neden olmaktadır. Bir öğretmenin belli bir öğretim yöntemi üzerinde çalışabilir, bu yöntemi uygulayarak pratik yapabilir ve başarılı deneyimler kazanabilir. Belli bir süreç sonunda bu öğretmenin ilgili öğretim yöntemini uygulama konusunda yüksek öz-yeterlik inancı gelişecektir. Birey ortaya koyduğu performansın sonuçlarını değerlendirerek öz-yeterlik inancını yeniden yapılandırmaktadır. Bu bakımdan bireyin herhangi bir alanda yüksek öz-yeterlik inancı geliştirmesi o alanda başarılı deneyimler kazanması ile doğrudan ilişkilidir.

Dolaylı gözlemler öz-yeterlik inancını besleyen ikinci kaynaktır. Bu gözlemler bireyin diğer bireylerle kurduğu ilişkilere dayanmaktadır. Birey gözlem gücünü kullanarak yakın çevresi ile sosyal karşılaştırmalar yapmaktadır. Sosyal karşılaştırmaların sonuçları ise öz-yeterlik inancı üzerinde etkili olmaktadır (Yurt ve Sünbül, 2014: 146). Sosyal karşılaştırmalar özellikle bireylerin sahip olduğu yetenekler konusunda emin olmadığı ya da kısıtlı sayıda birkaç deneyime sahip olduğu durumda öz-yeterlik inancını etkileyebilmektedir (Bıkmaz, 2006: 294; Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2009). Birey yeni bir

görevi kendisi ile aynı yeteneğe sahip kişilerin başardığını gözlemlediğinde, kendisi o görevi daha önce başarmamış olsa bile o görevi başarabileceği inancı geliştirebilmektedir. Bir öğretmen adayı, kendisi ile aynı düzeyde yetenekli bulunduğunu düşündüğü bir sınıf arkadaşını bir öğretim yöntemini başarılı bir şekilde uygularken gözlemleyebilir. Süreç sonunda, gözlem yapan öğretmen adayında ilgili yöntemi uygulama konusunda öz-yeterlik inancı gelişebilmektedir. Bu bakımdan, birey kendi seviyesine yakın gördüğü kişilerin deneyimlerini gözlemleyerek onların elde ettiği olumlu ve olumsuz sonuçlardan dolayı olarak etkilenmektedir.

Öz-yeterlik inancını besleyen bir diğer kaynak sözel iknalardır. Sözel kaynaklar da öz-yeterlik inancının gelişmesinde ve güçlenmesinde etkili olabilmektedir. Bireyin model aldığı kişilerin veya yakın çevresinin bir görevi başarabileceğini söyleyerek onu motive etmesi, bireyin ilgili görev için öz-yeterlik inancı geliştirmesini sağlayabilir. Sözel iknaların kişinin kapasitesine uygun olarak kullanması gerektiği ifade edilmiştir. Kişinin kapasitesini aşan bir görev için sözel iknalar ile cesaretlendirilmesi olumsuz deneyimler yaşamasına ve var alan öz-yeterlik inancının zayıflamasına neden olacaktır (Bandura, 1997).

Öz-yeterlik inancının gelişmesinde veya zayıflamasında etkili olan bir diğer kaynak duyuşsal deneyimlerdir. Duyuşsal deneyimler yorgunluk, stres, karamsarlık, korku gibi durumları temsil etmektedir. Bireyin yaşadığı stres, içinde bulunduğu karamsarlık ve korku durumu, bir görev karşısında düşük öz-yeterlik sergilemesine ve o görevden kaçmasına neden olabilir. Olumsuz duygulara kapılan birey yetenekleri konusunda şüpheye düşebilmektedir (Say, 2005: 20). Bireydeki duygular optimum seviyede ise bu durum, dikkat ve enerjisinin göreve yoğunlaştırılmasını sağlayacaktır. Bu durum, bireyin performansını dolayısı ile öz-yeterlik inancını olumlu yönde etkileyecektir. Bireyin içinde bulunduğu olumlu ruh hâlinin öz yeterlik inancını güçlendirdiği, depresyon ve umutsuzluk duygusunun ise bireyin yeteneklerine olan inancını zayıflattığı belirtilmiştir (Yurt, 2014: 166).

Öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inancı yüksek olan bireyler, etkili öğretim için gerekli davranışları gösterebileceklerine inanmaktadırlar. Bu bireyler, öğrencilerin başarılarını artıracak uygun öğretim yöntemlerini seçme ve uygulama konusunda yetkindir (Akar, 2011: 49). Öğretmen adaylarının öğreteceği davranışları pratik etmelerini sağlamak

hem becerilerinin hem de öz yeterlilik inançlarının geliştirilmesini sağlayabilir (Ünlü, Aydos ve Sünbül, 2008). Ayrıca, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik öz-yeterlilik inancı geliştirebilmeleri için birkaç yıllık öğretmenlerin başarılı uygulamalarını gözlemlenmelerinde ve onlarla etkileşimde bulunmalarında fayda vardır.

Torsney, Lombardi ve Ponnock' a (2019) göre kişilerin öğrenim gördükleri alanlar ve öğretmenlik mesleği ile ilgili aldıkları eğitimler öz yeterlilik ve yetkinliklerinde önemli bir faktördür. Diğer taraftan Klassen ve Tze'ye (2009) göre üniversite düzeyinde öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlarının niteliğine bağlı olarak öz yeterlilikleri gelişmekte, alana özgü bilişsel yeterlilikler açısından sağlanan zengin öğrenme ortamı öğrencilerin öz yeterlilik, güven ve öz saygılarında anlamlı düzeyde artışa yol açmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlik öz-yeterlilik algısı, öğretmenlik mesleğiyle ilgili öğretme yaşantıları ve etkileşimlerden etkilenmektedir.

Öğretmenlerin mesleki öz-yeterlilik inançlarının; sınıf yönetim becerileri, etkili yöntem ve teknik seçebilme becerisi, öğrenci başarısı, öğretim için ayrılan zaman, öğrencilerin başarıları için harcanan çaba ve öğrencileri motive edebilme düzeyi ile yakından ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Kurt, 2012: 202). Ayrıca, konuyu öğretme konusunda öz-yeterlilik inancının öğretmenlik mesleği için tek başına yeterli olmadığı belirtilmiştir. Sınıf disiplini sağlama, çocukların başarısı için ailenin de desteğini alma ve kaynakları etkili bir şekilde kullanma konularındaki yeterlilik inancının da öğretmenlik mesleği için önemli olduğu ifade edilmiştir (Gülebağlan, 2003).

Alan yazında öğretmenlik öz-yeterlilik inançları konusunda çok sayıda araştırmanın gerçekleştirildiği görülmüştür. Çapri ve Çelikkaleli (2008), öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin öz-yeterlilik inançlarını demografik faktörler (cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaş) açısından karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelemiştir. Telef (2011), öğretmenlerin öz-yeterlilikleri, iş doyumları ve tükenmişlikleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Benzer şekilde Yaman, Koray ve Altunçekiç (2004), fen bilgisi öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin, Berkant ve Ekici (2007) ise sınıf öğretmenliği branşındaki öğretmen adaylarının öz-yeterlilik inançlarını incelemiştir. Tüm bu çalışmalarda sınıf ve branş öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öz yeterlilikleri ağırlıklı olarak tarama yöntemiyle incelenmiştir. Literatürde farklı branşlardaki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz-yeterliliklerine

ilişkin çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen görsel sanatlar öğretmen adaylarına ilişkin çalışmaların sayısı yetersiz olduğu görülmüştür.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum

Öğretmenlik mesleği, mesleki, kişisel beceri ve yetkinliklere dayanır, mesleki, etik standartlar ve modeller içerir. Bu yönleriyle sürekli bir mesleki gelişim süreci gerektirir. Araştırmalar, öğretmenlerin mesleki yetkinlikleri, tutumları ve motivasyonlarının alanlarındaki öğretim performanslarında önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur ilgili inanç ve algılarının araştırılmasına dayandırılmıştır. Araştırmalar, olumlu öğretmen tutumlarının ve algılarının etkili öğretim için temel olduğunu ve öğretmenlerin inanç, algı ve tutumlarının uygulamalarını ve öğrencilerin performansını etkilediğini göstermiştir (Eggen ve Kauchak, 2001; Sünbül, 1996).

Öğretmenlik ve öğretmen adayları ile ilgili yapılan araştırmalarda, öğretmenlik mesleğini tercih etme olgusunun bu mesleğe yönelik tutumla yakından ilişkili ve öğretmenlik mesleğini isteyerek tercih eden bireylerin mesleklerinde daha olumlu tutum ve motivasyonlara sahip olduğu görülmüştür (Kahramanoğlu vd., 2018; Pektaş ve Kamer, 2011; Üstün, 2007).

Sanatın tüm alanlarında öğretmen adayı öğrencilerin hayat boyu duyarlılıkları ve olumlu duyuşsal özellikler geliştirmeleri öğretmen eğitim programlarının en temel amaçlardan birisidir. Öğretmen adayları sınav kaygısı ve stresten uzak olarak, sanatı aktif olarak gerçekleştirerek, izleyerek, sergileyerek ve kendi alanlarında olumlu duyuşsal özellikleri sergileyerek başarılı bir öğretmen olabilirler (EDB, 2018).

Öğretmenlerin adaylık sürecinden itibaren mesleklerine yönelik tutumları, onları yaşam boyu öğrenmeye dahil etmek ve her türlü eğitim reformunu uygulamak için son derece önemli olarak kabul edilmiştir. Mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip öğretmenlerin, mesleki faaliyetlerini, deneyimleri, rollerini, sorumluluklarını ve uygulamalarını etkili bir şekilde yerine getirdikleri görülmüştür (Goddard ve O'Brien, 2003; Meerah ve diğerleri, 2010). Öğretmen tutumları ve mesleki algıları, öğretmen etkinliğini zayıflatan ya da artıran bir faktör olarak karşımıza çıkabilir (Ransford ve diğ., 2009; Yates, 2004).

Alan yazında, Büyükkaragöz ve Sünbül (1996), Caprara ve diğerleri (2006), Çakır, Kan ve Sünbül (2006), Özdemir (2008), Şahin, Zade ve Direk (2009) ve Woolfolk Hoy ve Spero'nun (2005), yaptığı araştırmalarda öğretmenlik yeterlik inancı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tüm bu çalışmalarda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yeterliklerine ilişkin inançları, ve mesleki tutumları, öğretmenlik yeterlikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Öğretmenlerin mesleğe karşı olumlu bir tavır ve mesleğin gerektirdiği rolü etkin bir şekilde oynayabilmek için “öz yeterliğe” sahip olmaları gerekir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz yeterlilikleri ile ilgili çalışmaların çoğunlukla eğitim fakültesinde lisans programlarına kayıtlı öğrencilerle yapıldığı görülmektedir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Bulut ve Doğar, 2006; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Oral, 2004). Bununla birlikte yeterlik algısı yüksek olan öğretmenlerin mesleklerine yönelik motivasyon ve tutumlarının daha olumlu ve yüksek düzeyde olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularından da söz edilebilir (Goddard, Hoy ve Woolfolk Hoy, 2004; Pajares, 1992). Yine Pintrich ve Schunk'a (1996) göre öğretmen adaylarının yeteneklerini olumlu algılamaları onların motivasyon, başarı ve tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Türkiye’de gerçekleştirilen benzer bir araştırmada Çakır, Kan ve Sünbül (2006) öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ile özyeterlik algısı arasında olumlu ilişkiler olduğunu saptamışlardır. Ancak gerek görsel sanatlar öğretmenliği anabilim dalı öğretmen adayları gerekse de pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ve yeterlik algıları konusunda konusunda sınırlı sayıda da çalışmalar bulunmaktadır (Demircioğlu ve Özdemir, 2014; Kartal ve Afacan, 2013; Özdemir ve Demircioğlu, 2016). Bu kapsamda bu çalışmada öğretmenlik yeterlik algısı ve tutumları hem eğitim fakültelerinde hem de güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören görsel sanatlar öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Alt Problemler

- 1- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz-yeterlik algıları ne düzeydedir?
- 2- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algılarında fakülteye göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakülteye göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

- 4- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 5- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 6- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algılarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 7- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 8- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algılarında akademik başarıya göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 9- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında akademik başarıya göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 10- Katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nedensel karşılaştırma ve korelasyonel araştırma desenine göre şekillendirilmiştir. Nedensel karşılaştırma desenlerinde, çalışma grubunda yer alan bireyler arasında gözlenen farklılıkların neden ve sonuçları üzerinde durulmaktadır. Sonuçlara etki edebilecek koşullar üzerinde herhangi bir müdahalede bulunmaksızın araştırma gerçekleştirilmelidir. Korelasyonel araştırma desenlerinde ise iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin yönü ve gücünün araştırılması amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, vd., 2008: 16). Bu çalışmada, nedensel karşılaştırma desenine uygun olarak, tutum ve öz-yeterlik puanları fakülte, cinsiyet, sınıf ve algılanan akademik başarı değişkenleri dikkate alınarak incelemiştir.

Çalışma Grubu

Selçuk, Necmettin Erbakan ve Gazi Üniversitelerinde görsel sanatlar eğitimi alan öğrenciler bu araştırmanın hedef evrenini oluşturmuştur. Hedef evrende yer alan öğrencilerin tamamına ulaşmak ciddi zaman ve ekip çalışması gerektirmektedir. Ayrıca böyle bir çalışma için önemli bir ekonomik kaynağa ihtiyaç vardır. Karşılaşılan bu durum göz önünde bulundurularak kolayda ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir

(Büyüköztürk, vd., 2008). Bu doğrultuda; Selçuk, Necmettin Erbakan ve Gazi Üniversitelerinde görsel sanatlar eğitimi alan 307 öğrenci rastgele seçilerek araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Güzel Sanatlar fakültelerinden araştırma kapsamına alınan öğrenciler 2018-2019 öğretim yılında formasyon eğitim programlarına devam eden ya da mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Öğrenciler çalışmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Demografik değişkenler ve katılımcıların bu değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Görsel Sanatlar Eğitimi Alan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		f	%
Üniversite	Selçuk Üniversitesi	105	34,2
	Necmettin Erbakan Üniversitesi	90	29,3
	Gazi Üniversitesi	112	36,5
Fakülte	Eğitim	137	44,6
	Güzel Sanatlar	170	55,4
Cinsiyet	Kadın	133	43,3
	Erkek	174	56,7
Sınıf	3	105	34,2
	4	112	36,5
	Mezun	90	29,3
Yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yeri	Köy-kasaba	58	18,9
	İlçe	90	29,3
	Şehir-Büyükşehir	159	51,8
Aylık gelir düzeyi	Yüksek	61	19,9
	Orta	110	35,8
	Düşük	136	44,3
Akademik başarı algısı	Başarılı	146	47,6
	Biraz başarılı	116	37,8
	Başarısız	45	14,7
	Toplam	307	100,0

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin %34,2’si Selçuk Üniversitesinde, %29,3’ü Necmettin Erbakan Üniversitesinde ve %36,5’i Gazi Üniversitesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %44,6’sı eğitim, %55,4’ü ise görsel sanatlar fakültesi öğrencisidir. Erkek öğrencilerin oranı %56,7 ve kadın öğrencilerin oranı ise %43,3’tür. Öğrencilerin %34,2’si üçüncü sınıf, %36,5’i dördüncü sınıf ve %29,3’ü ise mezun (formasyon öğrencisi) öğrencidir. Yaşamlarının çoğunu köy-kasabada geçirdiğini belirten öğrencilerin oranı %18,9; ilçelerde geçirdiğini belirten öğrencilerin oranı %29,3 ve şehir-büyükşehir merkezlerinde geçirdiğini ifade eden katılımcıların oranı ise %51,8’dir. Öğrencilerin

%19,9'unun aylık geliri yüksek, %35,8'nin aylık geliri orta ve %44,3'ünün aylık geliri ise düşük düzeydedir. Akademik anlamda öğrencilerin %47,6'sı kendisini başarılı, %37,8'i kendisini biraz başarılı ve %14,7'si kendisini başarısız bulmaktadır.

Kullanılan Ölçme Araçları

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırma kapsamında, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek için Kahramanoğlu ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Tek faktörlü ölçme aracında 12 ifade bulunmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipindedir. Ölçekte yer alan ifadeler 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin geçerliği; görünüş, kapsam, yapı ve uyum geçerliği bağlamında incelenmiştir. Ölçeğin görünüş ve kapsam geçerliğini belirlemek için eğitim bilimleri alanında uzman beş kişinin görüşü alınmıştır. Uzmanlar ölçek maddelerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum konusunu temsil ettiğini ve ölçek formunun genel görünüş olarak uygun olduğunu ifade etmiştir.

Ölçme aracının yapı geçerliğini incelemek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktör altında 12 maddeden oluşan ve toplam varyansın %57,6'sını açıklayan bir yapı keşfedilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise verilerin tek faktörlü yapı ile genel olarak mükemmel düzeyde uyduğunu göstermiştir ($X^2/sd= 2,45$; GFI=0,95; AGFI=0,91; RMSEA=0,065; CFI=0,98; NFI=0,96; NNFI=0,97; SRMR=0,50). Ölçek için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı 0,85 olarak raporlanmıştır. Uyum geçerliği için ölçme aracı ile aynı amaca hizmet eden farklı bir ölçme aracı katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcıların iki ölçme aracından elde ettiği puanlar arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuca göre ölçme aracının uyum geçerliğini sağladığı ifade edilmiştir (Kahramanoğlu, vd., 2018).

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinden alınan puanlar 12 ile 60 arasında değişmektedir. Bu çalışmada, ölçme aracından alınan puanlar madde sayısına bölünerek 1 ile 5 arasında puanlar elde edilmiştir. 5 ve 5'e yakın puanlar öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların daha fazla olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçme

aracı için hesaplanan alfa katsayısı 0,95'tir. Bu değer ölçme aracının iç tutarlılık ile ilişkili güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu işaret etmiştir.

Öğretmen Öz Yeterlik İnancı Ölçeği

Araştırma kapsamında, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin öğretmen öz-yeterliğine yönelik inançlarını belirlemek için Sünbül ve Arslan (2006) tarafından geliştirilen bireysel öğretmen etkililiği ölçeği kullanılmıştır. Tek faktörlü olan ölçme aracında 10 ifadeye yer verilmiştir. Ölçek, 5'li Likert tipindedir. Ölçekteki ifadeler 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi uygulanarak ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Faktör analizi sonucunda 10 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapı keşfedilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı kullanılarak ölçme aracının güvenilirliği incelenmiştir. Alfa katsayısı 0,74 olarak raporlanmıştır.

Öğretmen öz yeterlik inancı ölçeğinden alınan puanlar 10 ile 50 arasında değişmektedir. Bu çalışmada, ölçekten alınan genel puanlar madde sayısına bölünmüş ve 1 ile 5 arasında değerler elde edilmiştir. 5 ve 5'e yakın puanlar öğretmen öz-yeterlik algısının yüksek olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçme aracı için hesaplanan alfa katsayısı 0,96'dır. Bu değer ölçme aracının iç tutarlılık ile ilişkili güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında, tutum ve öz-yeterlik inancı puanları analiz edilmeden önce verilerin dağılımı incelenmiştir. Dağılımın belirlenmesinde çarpıklık ve basıklık değerleri temel alınmıştır. Tabachnick ve Fidell (2007)'e göre, bu değerlerin ± 1 aralığında yer alması verilerin normal dağılımdan aşırı sapmadığını göstermektedir. Bu çalışmada hesaplanan değerler tutum ve öz-yeterlik puanlarının normal dağılıma oldukça yakın dağıldığını işaret etmiştir (Tablo 2). Bu sonuç dikkate alınarak tutum ve öz-yeterlik puanlarının analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 2
Öz-yeterlik ve Tutum Puanlarının Dağılımının İncelenmesi

Değişkenler	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	SH	Değer	SH
Öz-yeterlik	-0,57	0,14	0,54	0,28
Tutum	-1,00	0,14	0,10	0,28

Bağımsız örneklem t testi, tutum ve öz-yeterlik puanlarını fakülte ve cinsiyete göre karşılaştırmak için uygulanmıştır. Sınıf ve algılanan akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre tutum ve öz-yeterlik puanlarını incelemek için ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. LSD testi uygulanarak gruplar arasındaki farkın kaynağı belirlenmiştir. SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın genel amacına uygun olarak, ölçme araçlarından elde edilen puanların fakülte, cinsiyet, sınıf ve algılanan akademik başarı düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırılması ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Karşılaştırmalar yapılmadan önce ölçme araçlarından elde edilen puanlara ait betimsel bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Değerler

Değişken	N	Min.	Maks.	$\bar{X}$	Ss	Düzye
Öz-yeterlik	307	1,00	4,90	3,73	0,92	Yüksek
Tutum	307	1,00	5,00	3,74	1,10	Yüksek

Tablo 3 incelendiğinde, öz-yeterlik puanlarının 1,00 ile 4,90 arasında değiştiği ve öz-yeterlik puan ortalamasının 3,73 (Ss=0,92) olarak hesaplandığı anlaşılmaktadır. Tutum puanları ise 1,00 ile 5,00 arasında değiştiği ve tutum puan ortalamasının $3,74 \pm 1,10$ olarak hesaplandığı belirlenmiştir. Elde edilen ortalama değerlerine göre, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz-yeterlik inançları yüksek düzeydedir.

Tablo 4

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanların Fakülteye Göre Karşılaştırılması

Değişken	Fakülte	N	$\bar{X}$	Ss	T	p
Öz-yeterlik	Eğitim	137	3,93	0,88	3,53	0,00
	Güzel sanatlar	170	3,56	0,92		
Tutum	Eğitim	137	3,95	0,99	3,06	0,00
	Güzel sanatlar	170	3,57	1,15		

Tablo 4 incelendiğinde, öz-yeterlik ($t=3,53$; $Sd=305$; $p<0,01$) ve tutum ($t=3,06$; $Sd=305$; $p<0,01$) puanlarında fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz-yeterlik inançları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Öz-yeterlik	Kadın	133	3,62	1,01	-1,77	0,08
	Erkek	174	3,81	0,84		
Tutum	Kadın	133	3,47	1,11	-3,80	0,00
	Erkek	174	3,94	1,04		

Tablo 5 incelendiğinde, öz-yeterlik puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t=-1,77$; $Sd=305$; $p>0,05$). Diğer yandan, cinsiyet değişkenine göre tutum puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t=-3,80$; $Sd=305$; $p<0,01$). Araştırmaya dahil edilen erkek öğrencilerin öğretmenlik mesleğine tutum puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanların Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Post-Hoc
Öz-yeterlik	1. Üçüncü sınıf	105	3,49	0,99	5,28	0,01	$2>1$;

	2.	Dördüncü sınıf	112	3,85	0,79			3>1
	3.	Mezun	90	3,84	0,94			
Tutum	1.	Üçüncü sınıf	105	3,51	1,13			2>1;
	2.	Dördüncü sınıf	112	3,84	1,05	3,56	0,03	3>1
	3.	Mezun	90	3,87	1,08			

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf düzeyi değişkenine göre öz-yeterlik inancı ($F_{(2;306)}=5,28$; $p<0,05$) ve tutum ($F_{(2;306)}=5,56$; $p<0,05$) puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. LSD testi sonuçlarına göre, dördüncü sınıf ve formasyon (mezun) öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz-yeterlik inancı puan ortalamaları, üçüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 7.

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanların Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişken		Algılanan akademik başarı düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Post-Hoc
Öz-yeterlik	1.	Başarı	146	3,97	0,70			
	2.	Biraz başarılı	116	3,58	1,01	11,64	0,00	1>2, 1>3,
	3.	Başarısız	45	3,32	1,10			
Tutum	1.	Başarı	146	3,86	0,97			
	2.	Biraz başarılı	116	3,67	1,17	1,98	0,14	-
	3.	Başarısız	45	3,52	1,25			

Tablo 7 incelendiğinde, tutum puanlarında algılanan akademik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2;306)}=1,98$; $p>0,05$). Diğer yandan, algılanan akademik başarı düzeyi değişkenine göre öz-yeterlik puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($F_{(2;306)}=11,64$; $p<0,01$). LSD testi sonuçlarına göre, kendini akademik anlamda başarılı bulan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları, kendini akademik anlamda biraz başarılı ve başarısız bulan öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 8

Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayısı

Değişkenler		Tutum
	r	,522**
Öz-yeterlik	p	<0,001
	N	307

**p<0,01

Tablo incelendiğinde, öz-yeterlik inançları ile tutum puanları arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır ($r=0,522$; $p<0,01$). Öğrencilerin öz-yeterlik puanları arttıkça tutum puanları da artış göstermiştir.

Tablo 9

Öz-Yeterlik İnancının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Üzerindeki Etkisini Belirlemek İçin Gerçekleştirilen Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	B	T	p
(Sabit)	1,42	0,22		6,35	0,00
Öz-yeterlik	0,62	0,06	0,52	10,69	0,00
R=0,522	R ² =0,272		F=114,19		p<0,01

Bağımlı değişken= Tutum

Tablo incelendiğinde, öz-yeterlik inancının tutum üzerindeki etkisini belirlemek için geliştirilen regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($R=0,522$; $F=114,19$; $p<0,01$). Tutumdaki değişimin yaklaşık %27'si öz-yeterlik tarafından açıklanmıştır. Öz-yeterlik inancı, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde pozitif yönlü bir etkiye sahiptir ($\beta=0,52$; $p<0,01$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada görsel sanatlar öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlik algısı ve tutumları arasındaki ilişkiler cinsiyet, sınıf, algılanan akademik başarı ve fakülte değişkenleri açısından karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öz yeterlik inançlarının incelendiği bu araştırmada katılımcılarının tutumlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrenciler formasyon

eğitimi alan güzel sanatlar fakültesindeki akranlarından daha yüksek düzeyde öğretmenlik tutumu sergilemişlerdir. Bu bulgular Demircioğlu ve Özdemir (2014); Kartal ve Afacan (2013), Özdemir ve Demircioğlu'nun (2016) gerçekleştirdiği araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir. Türkiye'de öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen araştırmaların çoğunda eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının formasyon eğitimi alan diğer fakülte öğrencilerine kıyasla öğretmenlik ilgi ve tutumlarının yüksek olduğu görülmüştür. NAEA'ye (1999) göre görsel sanatlar eğitimi açısından eğitim fakülteleri, sanatta öğretme ve öğrenmeye yönelik bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme ürünlerini içeren kapsamlı bir yaklaşıma sahiptir. Bu yönleriyle bu fakültelerde öğrenim gören öğretmen adayları tüm eğitim süreci boyunca görsel sanatlar öğretmenlik mesleğine ve öğretimine yönelik olumlu farkındalık, duyarlılık ve tutumlar geliştirmektedir. Eğitim fakültelerinde öğrenim göre görsel sanatlar öğretmen aday öğrencilerin öğrenme yaşantıları ve mesleki beklentileri onların olumlu tutumlar geliştirmelerine katkı sağlamış olabilir.

Araştırmada ulaşılan bulgulardan bir diğeri de görsel sanatlar alanında eğitim gören öğretmen aday öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre farklılaşması konusundadır. Analizlere göre kız öğrencilerin erkek akranlarına kıyasla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yüksek bulunmuştur. Ayrıca mezun ve dördüncü sınıf öğrencilerin de 3 sınıfta öğrenim gören öğrencilere kıyasla öğretmenlik mesleği tutumları yüksek bulunmuştur. Bu bulgular Çapa ve Çil (2000), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Oral (2004) ve Şen (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Tasner, Žveglic ve Mencin'e göre (2017) meslekler açısından cinsiyet olgusu fizyolojik özelliklerinin yanı sıra kültürel ve toplumsal bağlamıyla ele almak gerekmektedir. Araştırmacıya göre toplumlar erkekleri daha çok güç ve kuvvete dayalı mesleklerle ilişkilendirirken, kadınları hizmet ve insansan ilişkileri ile özelde ise çocuğa yönelik anaç rolleriyle ilişkilendirmektedir. Bu yönleriyle araştırmaların birçoğunda kadınların erkeklere kıyasla öğretmenlik mesleğine kendilerini daha yatkın olarak algıladıkları ve olumlu duyuşsal özellikler sergiledikleri ifade edilmektedir (Asimaki ve Vergidis, 2013; Richardson ve Watt, 2006).

Araştırmada ele alınan değişkenlerden bir diğeri de görsel sanatlar öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına ilişkindir. Genel olarak araştırma örneklemindeki katılımcıların öz-yeterlik inançları yüksek düzeydedir. Bununla birlikte Eğitim Fakültelerinde öğrenim

gören öğretmen adayları Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim gören akranlarına kıyasla öğretmenlik öz yeterlik inançlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. NAEA'ye (1999) göre görsel sanatlar eğitimi programlarında sanat bilgisi ve becerisi, öğrencilere yönelik bilgi, müfredat geliştirme, öğretim ve öğrenci öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi, öğretim programlarını uygulamaya dönüştürebilme, alana özgü ve genel öğretmenlik yeterliklerine sahip olma gibi öğretmenlik yeterliklerini geliştirmeye yönelik bir program işe koşulmaktadır. Bu nedenle bu program kapsamında 4 yıllık bir süreçte öğrenim gören öğretmen adayları Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim gören akranlarına kıyasla daha fazla öğretmenlik becerilerine yönelik yaşantılar geçirmekte bu durum da öz yeterlik inancını güçlendirmektedir.

Araştırmada ulaşılan bulgulardan bir diğeri de görsel sanatlar alanında eğitim gören öğretmen adayı öğrencilerin öğretmenlik öz yeterlik inançlarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre farklılaşması konusundadır. Analizlere göre öz-yeterlik inançlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır Bununla birlikte sınıf değişkenine göre öz-yeterlik puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Araştırma bulgularına göre, dördüncü sınıf ve mezun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançlarının üçüncü sınıf öğrencilerine kıyasla yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular Zimmerman (2000), Shunck ve Zimmermann (2006) gerçekleştirdiği araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Zimmerman'a (1995) göre öz-yeterlik algısı bireyin cinsiyet, fiziksel özellik veya psikolojik özellikleri gibi kişisel niteliklerinden kısmen bağımsızdır. Öz yeterlik daha çok verilen bir görev karşısında kişinin kendi yeterliklerine dayalı olarak ne kadar başarılı olabileceğine ilişkin algısı ile ilişkilidir. Diğer taraftan Schunk ve Zimmerman'a (2006) göre bir alana özgü yetkinliklerin gelişimi sürecinde kişilerin bilişsel ve psikomotor yetkinliklerinin gelişmesi öz yeterliği etkilemektedir. Bu yönüyle öğrencilerin üst sınıflarda öğretmenlik yeterliğine ilişkin temel becerilerindeki farkındalık ve yetkinliklerinin gelişimi onların daha yüksek öz yeterliğe sahip olmasını sağlamıştır.

Araştırmada ulaşılan bulgulardan bir diğeri de algılanan akademik başarı düzeyi, öğretmenlik mesleği tutumları ile özyeterlik inancı arasındaki ilişkiler konusundadır. Kendini akademik anlamda başarılı bulan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yüksek olan Görsel Sanatlar Öğretmen adaylarının daha yüksek düzeyde

öz yeterlik algısına sahip oldukları bulunmuştur. Öz yeterlik inancı ve akademik başarı arasındaki olumlu ilişkilere yönelik güçlü kanıtlar söz konusudur Schunk ve Pajares, 2009; Galleguillos ve Olmedo, 2017). Bu konuda, Bassi ve ark. (2007), öz yeterlik inancı güçlü olan öğrencilerin, daha yüksek akademik beklentiler, tutumlar ve başarılar sergilediklerini bulmuştur. Birçok araştırmada Salanova ve ark. (2005), Schunk ve Pajares, (2009), Stankov ve arkadaşları (2012) öz-yeterliğin yüksek düzeyde akademik katılımı ile ilgili olduğunu ve öğrencilerin akademik başarılarıyla yakından ve olumlu ilişkilere sahip olduğunu bulmuşlardır. Araştırma görsel sanatlar öğretmen adayları üzerine yürütülmüştür. Araştırmada öz yeterlik inancı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar, öğretmen adaylarının öz bildirimleri ile sınırlıdır. Gelecekteki çalışmalarda, öğretmen adaylarının mesleklerini icra ederken öz yeterlik ve mesleki tutumlarının karma araştırma yöntemleriyle incelenmesi önerilir. Öğretmenlik mesleğinde öğretmenlik yeterlik inancı ve mesleki tutumlarının çok önemli bir yeri vardır. Bu kapsamda özelde görsel sanatlar alanında genelde ise tüm öğretmen adaylarının kendi öz yeterliklerinin farkına varmalarını sağlayıcı ve mesleki tutumlarını geliştirici akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ağırlık verilebilir. Bu amaçla öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarında öğretmen adaylarının öz yeterlik ve tutumlarını geliştirici uygulamalara öncelik verilebilir.

Kaynakça

- Akar, Ö. (2011). İlköğretim okullarının başarı durumlarına göre yöneticilerin duygusal zekâları ile öğretmenlerin öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Asimaki A., & Vergidis K. D. (2013). Detecting the gender dimension of the choice of the teaching profession prior to the economic crisis and IMF Memorandum in Greece. *International Educational Studies*, 6(4), 140–153.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bassi M., Steca P., Delle Fave A., Caprara G. V. (2007). Academic self-efficacy beliefs and quality of experience in learning, *J. Youth Adolesc.*, 36, 301–312.
- Berkant, H. G. ve Ekici, G. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öğretmen özyeterlik inanç düzeyleri ile zeka türleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 113-132.
- Bıkmaz, F. (2006). Öz yeterlik inançları. Yıldız Kuzgun, Deniz Deryakulu (Ed.). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. (291-294). Ankara: Nobel Yayınları.

- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. & Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bulut, H. & Doğar, Ç. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 13-27.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Büyükkaragöz, S. ve Sünbül, A.M. (1996). Öğretmen adayı öğrencilerinin öğretmenlik yeterlik düzeyleri, başarı düzeyleri, ve mesleki tutumları ile bunlar arasındaki ilişkiler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Kongre Kitabı*.
- Caprara, G. V.; Barbaranelli, C.; Steca, P. & Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of School Psychology*, 44, 473-490.
- Çakır, Ö.; Kan, A. ve Sünbül, Ö. (2006). Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının Tutum ve Öz-yeterlik Açısından Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 36-47.
- Çapa Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
- Çapri, B. & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, programa ve fakültelere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Day, M. D., (1997). *Preparing teachers of art*. VA: National Art Education Association.
- Demircioğlu, E. & Özdemir, M. (2014). Fen ve edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 110-122.
- EDB. (2018). Hong Kong Regional Education Arst Curriculum. (<https://www.edb.gov.hk/tc/curriculum-development/kla/arts-edu/references/ad006/arts-develop-2.html>), Erişim Tarihi: 05.08.2019
- Eggen, P., Kauchak, D. (2002). *Strategies for teachers: Teaching content and thinking skills* (4th ed.). Needham Heights: M.A. Allyn and Bacon.
- Goddard, R. G., Hoy, W. K., & Woolfolk Hoy, A. (2004). Collective efficacy beliefs: Theoretical developments, empirical evidence, and future directions. *Educational Researcher*, 33(3), 3-13.
- Galleguillos P., Olmedo E. (2017). Autoeficacia académica y rendimiento escolar: un estudio metodológico y correlacional en escolares.[Academic self-efficacy and academic performance: a methodological and correlational study in students]. *ReiDoCrea*, 6, 156-169.
- Goddard, R., O'Brien, P. (2003). Beginning teachers' perceptions of their work, well-being, and intention to leave. *Asia Pacific Journal of Teacher Education and Development*, 6 (2), 99-110.

- Gülebağlan, C. (2003). *Öğretmenlerin işleri son ana erteleme eğilimlerinin, mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kahramanoğlu, R., Yokuş, E., Cücük, E., Vural, S., & Şiraz, F. (2018). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği (ÖMYTÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 1669-1686.
- Kartal, T. & Afacan, Ö. (2013). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 76-96.
- Klassen, R. M., & Tze, V. M. C. (2014). Teachers' self-efficacy, personality, and teaching effectiveness. *Educational Research Review*, 12, 59–76.
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin öz yeterlik ve kolektif yeterlik algıları. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 10(2), 1-8.
- National Art Education Association. (1999). *Standards for art teacher preparation*. Reston, VA: National Art Education Association
- Oral, B. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 88–98.
- Özdemir, M. Demircioğlu, E. (2016). Examination of attitudes towards profession and self-efficacy beliefs of pedagogical formation students. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(3), 326-333.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(54), 277-306
- Pajares, M. F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: clearing up a messy construct. *Review of Educational Research*, 62(3), 307–332.
- Pektaş, M., & Kamer, S. T. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 829-850.
- Pintrich, P.R., & Schunk, D.H. (1996). *Motivation in education*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Ransford, C.R., Greenberg, M.T., Domitrovich, C.E., Small, M., Jacobson, L. (2009). The Role of Teachers' Psychological Experiences and Perceptions of curriculum supports on the implementation of a social and emotional learning curriculum. *School Psychology Review*, 38(4), 510-532.
- Richardson P. W. & Watt H. M. G. (2006). Who chooses teaching and why? profiling characteristics and motivations across three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27–56.
- Salanova M., Bresó E., Schaufeli W. B. (2005). Towards a spiral model of efficacy beliefs in the study of burnout and engagement. *Ansiedad Estrés*, 11, 215–231.

- Say, M. (2005). *Fen bilgisi öğretmenlerinin öz-yeterlik inanışları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Schunk D. H., Pajares F. (2009). Self-efficacy theory, in Handbook of Motivation at School, eds Wentzel K. R, Miele D. B., editors. (New York, NY: Routledge;), 35–53.
- Schunk, D. H. ve Zimmerman, B. J. (1998). *Self-regulated learning: From teaching to self-reflective practice*. New York: Guilford Press.
- Schunk, D. H., Zimmerman, B.J., (2006). Competence and control beliefs: distinguishing the means and ends. (Eds). Alexander P. A., Winne P. H., *Handbook of Educational Psychology*, Pp: 349-367, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, New Jersey.
- Stankov, L., Morony, S., Kleitman, S.& Lee, Y.P. (2012). Confidence, self-efficacy, anxiety and self-concept as predictors of achievement in confucian and European Countries. Unpublished manuscript.
- Sünbül, A. M.(1996). Öğretmen niteliği ve geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 4, 597-608.
- Sünbül, A. M., & Arslan, C. (2006). Öğretmen yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-16.
- Şahin, F. S., Zade, B. M. ve Direk, H. (2009, 1-3 Ekim). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Yaşam Doyum Düzeyleri, XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında Sunulan Bildiri, Ege Üniversitesi-İzmir.
- Şen, B. (2006). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşner, V.; Žveglic, M. M.; Mencin, C. M. (2017). Gender in the teaching profession: university students' views of teaching as a Career. *CEPS Journal*, 7(2), 47-69
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.
- Torsney, B. M., Lombardi, D., & Ponnock, A. (2019). The role of values in pre-service teachers' intentions for professional engagement. *Educational Psychology*, 39(1), 19–37.
- Ünlü, H. Sünbül; A.M. ve Aydos. L. (2009). Beden eğitimi öğretmenlerinin birlikte çalışma yeterlilikleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 37, 195-203.
- Ünlü, H., Aydos, L. ve Sünbül, A.M. (2008). Beden eğitimi öğretmenleri yeterlilik ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, (2) 23-33.
- Üstün, E., Erkan, S. & Akman, B. (2004). Türkiye’de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 129-136.
- Visual Arts (2018). Visual arts.. <https://canada.k12.tr/visual-arts-2/>, Erişim Tarihi: 10.11.2019

- Woolfolk-Hoy, A. & Spero, R. B. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: A comparison of four measures. *Teaching and Teacher Education*, 21, 343–356.
- Yaman, S., Koray, Ö. C. ve Altunçekiç, A. (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 355-364.
- Yates, S. M. (2007). Teachers' perceptions of their professional learning activities. *International Education Journal*, 8(2), 213-221.
- Yeşilyurt, E. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterliklerine Yönelik Yeterlik Algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 9(1), 71-100
- Yılmaz, İ. (2010). *Türkçe öğretmen adaylarının özel alan ve öz yeterlik algıları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Yurt, E. (2014). The Predictive Power of Self-Efficacy Sources for Mathematics Achievement. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 39(176), 159-169.
- Yurt, E., & Sünbül, A. M. (2014). Matematik öz-yeterlik kaynakları ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 145-157.
- Zimmerman, B. J. (1995). Self-efficacy and educational development. *Self-efficacy in Changing Societies*, 202-258. New York: Cambridge University Press.
- Zimmerman, E. (1994). Concerns of pre-service art teachers and those who prepare them to teach. *Art Education*, 47 (5), 59–67.

Extended Abstract

Purpose

This study aimed to investigate the attitudes of pre-service visual arts teachers studying in the Faculties of Education and Fine Arts towards teaching profession and their perceptions of self-efficacy.

Method

Based on the causal comparison method; The pre-service teachers' attitudes towards teaching profession and their perceptions of self-efficacy were compared based on the variables of faculty, gender, class and perceived academic achievement level. 307 students who study visual arts at Selçuk, Necmettin Erbakan and Gazi Universities were randomly selected and participated in the study.

Within the scope of the research, attitude scale developed by Kahramanoğlu et al. (2018) was used to determine the attitudes of the students who study visual arts. The scale consists

of 12 items and has a single factor structure. In this research, alpha coefficient calculated for the measurement tool is 0.95. This value indicated that the reliability of the measurement tool related to internal consistency was high.

Within the scope of the research, 'Individual Teacher Effectiveness' scale developed by Sünbül and Arslan (2006) was used to determine the perceptions of the students towards teacher self-efficacy. As a result of factor analysis, Cronbach's alpha reliability coefficient of the scale consisting of 10 items with a single factor structure was reported as 0.74.

Data were analyzed by using descriptive statistics, independent sample t-test and one-way ANOVA. In addition, Pearson Correlation Analysis were used to examine the relationships between teacher competence perception and attitudes

Results

In this study, it was found that the attitudes of prospective visual arts teachers towards the teaching profession and their self-efficacy beliefs were high. In addition, students in the faculty of education exhibited a higher level of teaching attitude than their peers in the faculty of fine arts receiving pedagogical training. These findings are similar to those of Demircioğlu and Özdemir (2014); Kartal and Afacan (2013). In most of the studies, it was found that prospective teachers attending education faculties had higher attitudes towards teaching compared to other faculty students who received pedagogical training. According to NAEA (1999), faculties of education have a comprehensive approach to cognitive, affective and psychomotor learning products for teaching and learning in the arts in terms of teaching visual arts. Learning experiences and professional expectations of the students of visual arts education in faculties of education may have contributed to their development of positive attitudes.

Another finding of the study is that the attitudes of prospective teachers studying in the visual arts to the teaching profession differ according to gender and class levels. According to the analysis, female students' attitudes towards teaching profession were higher than their male peers. In addition, graduates and fourth-year students were found to have higher teaching profession attitudes compared to the students who were in the third year. These findings are similar to the findings of the studies conducted by Çapa and Çil (2000), Çapri and Çelikkaleli (2008), Ünlü, Sünbül and Aydos (2009), Oral (2004) and Şen (2006).

According to Tasner, Žveglic and Mencin (2017), women perceive themselves to be more prone to teaching as compared to men and show positive affective characteristics.

The participants' self-efficacy perceptions were found to be high, in the study. In addition, teacher self-efficacy perceptions of the prospective teachers in the Faculties of Education were significantly higher than their peers in the Fine Arts Faculties. According to NAEA (1999), prospective teachers studying in visual arts education programs experience more teaching skills compared to their peers studying at the Faculty of Fine Arts, which strengthens their beliefs in self-efficacy.

There was no significant difference in self-efficacy perception according to gender variable. However, it was found that the self-efficacy perceptions of the graduates and fourth-year students were higher than the third-year students. These findings are similar to the findings of the studies conducted by Shunck and Zimmermann (2006), Ünlü, Aydos and Sünbül (2008) and Zimmerman (2000). According to Zimmerman (1995), self-efficacy perception is partially independent of an individual's personal characteristics such as gender, physical or psychological characteristics. On the other hand, according to Schunk and Zimmerman (2006), the development of cognitive and psychomotor competences of individuals affects self-efficacy in the development of field-specific competences. Therefore, the development of students' awareness and competence in the basic skills related to teaching competence in upper classes enabled them to have higher self-efficacy.

In the study, a significant relationship was found between perceived academic achievement level, teaching profession attitudes and self-efficacy perception. It was revealed that the students who consider themselves being successful in academic sense had a high level of self-efficacy perceptions of the teaching profession. It was also found that students who consider themselves being successful in academic sense had a high level of self-efficacy perception of teaching profession. In addition, the results also showed that prospective teachers who had high attitudes towards teaching profession had higher self-efficacy perception (Schunk & Pajares, 2009; Galleguillos & Olmedo, 2017). In this regard, Bassi et al. (2007) found that students with strong self-efficacy had higher academic expectations, attitudes and achievements. Depending on the results of the present study, it is recommended that qualitative and longitudinal researches should be carried out to

reveal the competences and attitudes of visual arts teacher candidates while they are teaching.

ETİK BEYAN: "*Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Öğretmenlik Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."